מורשת חיל הקשר והתקשוב

עלון מורשת חיל הקשר והתקשוב • פברואר 2014

מלחמת המפרץ הראשונה (1991)

מלחמה בין קואלציה של מדינות המערב, מדינות ערב ומדינות נוספות, בראשותה של ארה"ב, נגד עירק בראשות סאדם חוסיין. מטרת המהלך הצבאי היתה לאלץ את עירק לסגת מכווית, שאליה פלשה באוגוסט 1990.

ב-2 באוגוסט 1990 פלש צבא עירק לכווית, ומקץ ימים ספורים עלה בידיו להשתלט על כל שטחי המדינה. בנובמנר 1990 אישרה מועצת הביטחון שימוש בכוח נגד עירק, אם לא תציית להוראות הפינוי עד ל-15 בינואר 1991. את המהלכים הבינלאומיים הללו, כמו גם המהלכים הצבאיים, הוביל נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש האב.

בינתיים גייסה ארה"ב קואליציה בינלאומית רחבה בת 36 מדינות, שבמרכזה ברית נאט"ו וכן מספר מדינות ערביות, ובהן מצרים, סוריה וערב הסעודית וכן מדינות אחרות כמו יפן. רוסיה הביעה תמיכה בקואלציה, אך לא השתתפה בה. ירדן היתה בין המדינות הבודדות שתמכו בעירק, ואילו אירן הכריזה על נייטרליות. הקואלציה ברשות ארה"ב, החלה לרכז כוחות ים, יבשה ואויר במדינות סמוכות לעירק, ובייחוד בערב הסעודית ובטורקיה. בסה"כ מנו כוחות הקואלציה טרם יריית פתיחת המלחמה כ-750,000 חיילים, רובם אמריקאיים.

ב-16 לינואר 1991משלא נענתה עירק לדרישות מועצת הביטחון, החלה המלחמה במתקפה אווירית של כוחות הקואלציה, שנמשכה חמישה שבועות, עד ליום 23 בפברואר, ובמהלכה נפגעו תחילה מערכי הגנת הנ"מ של עירק ולאחר-מכן מטרות צבאיות אחרות ומטרות אסטרטגיות ברחבי עירק. שלב מתקפת היבשה, למן ה-23 בפברואר, הביא לידי נסיגת עירק מכווית בתוך שלושה ימים.

במנוסתם, שרפו העירקים את כל בארות הנפט הכוויתיות. שיקומן נמשך חודשים רבים אח"כ.

כוחות הקואלציה המשיכו במתקפה אל תוך עירק וכבשו כ-20% משטחה, אולם נמנעו מלכבוש את החלק המרכזי (המאוכלס בצפיפות) ואת בגדד הבירה. הממשלה העירקית הודיעה עוד טרם הפלישה אל מדינתה, כי במקרה של מלחמה היא תתקוף את ישראל. מחשש שישראל תתוקף בנשק כימי, חולקו לתושביה ערכות מגן. כל משפחה התבקשה להכין בביתה חדר אטום, שבו תשהה בעת מתקפת טילים. יממה לאחר פתיחת מבצע "סופה במדבר", בלילה שבין 17 ל-18 בינואר, הותקפה ישראל ע"י טילי קרקע-קרקע מסוג סקאד בעלי ראש נפץ קונבנציונלי, ששוגרו ממערב עירק אל עבר גוש דן, מפרץ חיפה והנגב. התקפות אלו לא נסתיימו עד תום המלחמה. 39 טילים נפלו בתחומי מדינת ישראל, ומטרתם היתה, ע"פ ההערכה, לגרור את ישראל לתגובה צבאית שתבקיע סדקים ב"קואלציה". כמו כן, התקפות הטילים היו בבחינת תגובה ראשונה של סאדם חוסיין להפצצת הכור האטומי בעירק ע"י ישראל בשנת 1981.

ממשלת ישראל בראשות יצחק שמיר, התלבטה כיצד להגיב. אחת האפשרויות המבצעיות שנשקלו היתה הצנחת צנחנים בעירק לצורך השמדת הטילים. לבסוף, לאור דרישתה התקיפה של ארה"ב, שחששה לשלום הקואלציה שהקימה, שכללה מספר מדינות ערביות, החליטה ישראל שלא להגיב כלל.

בימי המלחמה אוחדו שידורי הרדיו של גלי צה"ל וקול ישראל לאולפן משותף ששידר את הדיווחים מהשטח ונעשה שימוש לראשונה ב"גל השקט".

ב-28 בפברואר הכריז הנשיא בוש על הפסקת הלחימה, וב-3 במרס הכריזה מועצת הביטחון על הפסקת אש, לאחר שעירק הודיעה באופן רשמי כי היא מקבלת את התנאים שהציבו לה כוחות הקואלציה.

מלחמת המפרץ פגעה פגיעה קשה בפוטנציאל האסטרטגי והצבאי של עירק, לרבות הפוטנציאל הגרעיני שלה. אבדות העירקים נאמדו ב-100,000 איש, לעומת 340 הרוגים לכוחות הקואלציה.

בעקבות המלחמה, ביססה ארה"ב את מעמדה כמעצמת-על יחידה, והובלטה העובדה שרוסיה שוב אינה יכולה למנוע מהלכים, ששנים אחדו לפני-כן, היו מעוררים את החשש מפני התנגשות בין-מעצמתית. לעובדה זו היתה השפעה ניכרת על המזרח התיכון כולו ועל חידוש תהליך השלום בין ישראל למדינות ערב ולפלסטינאים, במסגרת ועידת מדריד שנפתחה כמה חודשים לאחר המלחמה.

מורשת חיל הקשר
ו ה ת ק ש ו ב

עלון מורשת חיל הקשר והתקשוב • פברואר 2014

ממסרי תג"מ מוטסים במבצעים מיוחדים:

ממסר מוטס הינו אמל"ח תקשובי מטכ"לי, המאפשר הפעלת ממסר רדיו/ מפתוחים.
מטרתו של הממסר היא להאריך את מוטות השליטה ולפתור את בעיית כיסוי רדיו תג"מ בתחומי המדינה ומחוצה לה.
מחלקת ממסרים מוטסים נמצאת תחת פלוגת הפעלה שבגדוד קשר מטכ"ל -383 "צמרת".

מטרת הממסר היא לתווך/ לממסר בין המטה הכללי לכוחות הלוחמים בשטח או כל גורם מבצעי אחר.

כוחות בשטח ↔ ממסר מוטס ↔ תחנת קצה ↔ המטה הכללי

השימוש בממסרים מוטסים נבעו מאי יכולת שימוש ממסרים באופן קרקעי, לצורך מתן קשר ושליטה לכוחות נדרשים לפעול מחוץ לשטח וגבולות מדינת ישראל בטווחים ארוכים במיוחד.
ממסרים מוטסים נדרשו ל-2 תחומי פעילויות מבצעיים עיקריים:
הראשון, לשליטה במבצעים מיוחדים בשטחים הרריים, שכן הרים היוו כמיסוך ושבשו את הקשר בין הכוחות.
מוטסים, אשר היוו ממסר באמצעות מטוס החג בקרבה האפשרית לכוחות בשטח היישר אל החפ"ק או הפיקוד.
הפתרון לכך היה שימוש בממסרים מוטסים מסוג "נורד *דקוטה", בהם אלחוטן בגדוד קשר מטכ"ל שימש כמתווך בין הכוחות בשטח, ובינם לבין הדרג הפוקד, הועבר מסר אל האלחוטן שהיה נמצא במטוס והוא העביר את המסר באמצעות מילת קוד.השני, הוא שליטה של המטה הכללי במבצעים מיוחדים בטווחים ארוכים במיוחד, וכן קבלת תמונת מצב מהשטח, במטה הכללי.
צורך זה נולד בעיקר בתקופת מלחמת ההתשה, כאשר צה"ל הגיב במבצעים מיוחדים בעומק השטח המצרי, בתגובה על פעילות מצרית נגד כוחותינו בסיני. אך ללוחמים בשטח לא היו האמצעים לפעול ממקום זה.

לכן, נזקקו לממסרים מוטסים, אשר היוו ממסר באמצעות מטוס החג בקרבה האפשרית לכוחות בשטח היישר אל החפ"ק או הפיקוד.

במהלך אחד המבצעים, נערך קרב קצר בין הכוחות בגזרה המרכזית של הגבול הצפוני. במהלכו נשאו אנשי הסיירת מ"ק 25, אשר תקשרו יחד עם 2 מ"ק 46, בעזרת ק.פ. 1225 שהותקנו במטוס הממסר, שחג קרוב לכוחות. המ"ק השני יצר קשר עם תחנת הקצה שהיתה ממוקמת באזור רמת הגולן ומשם המסר הועבר בעזרת קשר קווי אל המטכ"ל במרכז הארץ.
כלל הקשר במבצע תופעל בהצלחה והכוחות לא נתקלו במכשולים.

*דקוטה- סוג מטוס שהיה בשימוש בחה"א.

מורשת חיל הקשר והתקשוב

עלון מורשת חיל הקשר והתקשוב • פברואר 2014

איש המודע

אלמוג יצחק

קצין הקשר הראשי השני (נובמבר -1949 אוגוסט 1954)

יצחק אלמוג (ורצמן) נולד בשנת 1921 בבסרביה שברומניה (כיום מולדובה), ובגיל 12 עלה ארצה עם הוריו ואחיו הבכור מרדכי.
בארץ, סיים את בי"ס אחד - העם בת"א, בוגר גימנסיה הרצליה והיה חניך ומדריך בצופים.
בגיל 16 התגייס ל"הגנה" והיה קשר בשרות הקשר.
בשנת 1942 התגייס לצבא הבריטי ושירת כקצין קשר גדודי "בבריגדה היהודית".
במלחמת העצמאות היה קצין קשר חטיבת "קרייתי", השתתף במבצעים "נחשון" ו"דני", התמנה לקצין ארגון ומנהלה חילי ובנובמבר 1949 מונה לקצין קשר ראשי.
תקופתו כקשר"ר מוגדרת כ"בניית החיל ומיסוד השליטה". פעילותו העיקרית התמקדה בהצטיידות (החלפת הציוד ממלחמת העולם השנייה), הנחת היסודות למערכות תקשורת מודרניות והכשרת כוח אדם מיומן.
בתקופתו אופיינו ראשוני הרק"שים, תוכננו מערכות הקשר הטלפוני בשיתוף עם הדואר, מוסדו מערכות הטלגרפיה, אורגנו מחדש קורסי הקצינים, מוסדו הנהלים ועבודת המטה.
הוקם ענף טכני ולראשונה הוצבו בחיל מהנדסים בוגרי הטכניון, נפתחו שידורי "גלי צה"ל", נקבעו מסלולי קידום ושיבוץ לקצינים. בזמנו גם נערך התרגיל הצה"לי רחב ההיקף הראשון בשם "צמד", אשר במסגרתו נבחנה הכשירות והדריכות של צה"ל ובתוכו של חיל הקשר.
יצחק סיים את תפקידו כקשר"ר באוגוסט 1954 והחליף אותו אריאל עמיעד.

בשנת 1947 נשא לאישה את מינה, ולזוג נולדו 2 בנות ובן.
עם פרישתו מצה"ל, התמנה אלמוג לעמוד בראש משלחת משרד הביטחון באנגליה.
בשנת 1956 התמנה לראש משלחת משרד הביטחון ביפן, אך כעבור תקופה קצרה חזר ארצה משהתברר שהתפקיד חסר תכלית.
בשנת 1957 מונה לראש אמ"ת (אגף מחקר ותיכנון), במשרד הביטחון ששמו שונה בהמשך לרפא"ל, שם הוחל באות העת בפיתוח הטיל "גבריאל". בהמשך כיהן כראש אגף בינוי ומשק במשרד הביטחון והיה אחראי על בניית הכור הגרעיני בנחל שורק.
בשנת 1961 בהיותו בן 40, סיים את שירותו במערכת הביטחון ועבר לעסקים פרטיים.
הוא הקים חברה משלו, אח"כ רכש את חברת "דלתא", הקים מרכז עסקים בלונדון, שימש כיו"ר ודירקטור בחברות שונות עד לפרישתו לגמלאות בשנת 2002.
יצחק אלמוג נפטר ב- 21 בדצמבר 2012 בגיל 91.